

УДК 007 : 304 : 659.3

ОСОБЛИВОСТІ ПІСЕННОГО МАТЕРІАЛУ МУЗИЧНО-РОЗВАЖАЛЬНИХ ПЕРЕДАЧ ЛЬВІВСЬКОГО РАДІО ДОВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Євген Дмитровський

*Львівський національний університет імені Івана Франка
вул. Університетська 1, 79000, Львів, Україна
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Досліджується роль і значення міської пісні на Львівському радіо довоєнного періоду у виконанні ним релаксаційно-розважальної функції.

Ключові слова: радіо, слухач, музична програма, міська пісня, ефір.

Початки роботи Львівського радіо сягають 1930-го року. Саме тоді, у квітні, почалися регулярні радіопередачі зі Львова. Більше половини ефірного часу відводилося музичному мовленню, дві третини якого становила легка музика, джаз, естрадні й побутові пісні[2]. Серед останніх помітне місце займали міські пісні львівських вулиць і передмість – Личакова, Замарстинова, Клепарова, Левандівки... Вони мали неабияку популярність – і не лише серед слухачів Левового міста та його околиць, а й у всій Польщі, оскільки львівська радіостанція входила в об'єднану систему Польського радіо. Здебільшого це були, по-сучасному кажучи, куплети з автентичними назвами вулиць чи міських районів, з іменами конкретних знаних у Львові осіб (тоді він був значно меншим за кількістю населення і територією містом), з життєвими подіями, що схвилювали львівську громаду своєю непередбачуваністю і фатальністю.

Пісні-куплети, або як їх з любов'ю називали “пісеньки” (по-польськи “piosenki”) мали легкий, грайливий характер, невибагливу структуру, побутовий зміст. Вони передавали колорит тогочасного Львова, його мікроклімат, бо співалося в них про все – про щоденну працю і вечірні розваги, про кохання і зраду, про різноманітне людське буття мешканців Львова і його околиць. Виразністю зображених картин і музичальністю ці пісні здобули велику любов у масах. Їх творила вулиця, і через це вони були близькими всім – від простої кухарки чи візника до чиновника магістрату чи професора вищої школи. Пісні у супроводі гітар і мандолін музиканти виконували в парках і скверах, на подвір'ях великих будинків, у затишних кав'ярнях. “Як заграють марша мандоліни, то радіє кожне львівське серце”, – співалося в одній із пісень.

Ще на початку XIX століття німецький мандрівник Йозеф Роггер, відвідавши Галичину, писав, що у Львові повсюдно чути дійсно народні пісні і що “народ там є одночасно композитором і виконавцем”[1]. Пісні, пов'язані зі

Львовом, передавалися з покоління в покоління, створювалися нові, поповнюючи пісенну скарбницю. Широкий доступ до неї забезпечило радіо. З його відкриттям у Львові пісні з-над Полтви полинули до Кракова і Варшави, Вроцлава і Битома, невдовзі ставши популярними у всій Польщі.

Радіослухачі з насолодою сприймали пісні, а часом і цілі балади про карнавали у львівському середмісті, бали на Погулянці, забави на Клепарові. Завдяки Львівському радіо популярними були “Личаківське танго“, жартівлива пісенька “Трамвай за трамваєм”, а особливо пісня “Тільки у Львові”. Подобалися слухачам сентиментальні пісеньки про нещасливе кохання молодої пари з Клепарова, про кримінальну історію парубка з Левандівки, про гастролера-канатоходця, який на очах у львів'ян майже в самому центрі міста (на вул.Академічній) зірвався з висоти і загинув, та ще багато інших пісень. Після того, як почув одну з них у Варшаві відомий польський письменник Юліан Тувім, він, не стримавшись від захоплення, вигукнув: “Адже це пречудово!”. Цей випадок згадав у своїй книжці Станіслав Маховський, зазначивши, що львівська “пйосенка“ всім зрозуміла, зворушлива, реалістична, безпосередня, мелодійна, ритмічна, сильна словами та ще те, що вона мусить бути “заспівана по-львівськи”, інакше втратить свою привабливість і чарівність[4].

Йшлося про львівську говірку, якою послуговувався не тільки житель передмістя, а й професор університету чи гімназії. Мова львів'ян була приємною навіть для тих, хто вперше її почув. На ній благодатно позначився український вплив, від чого вона стала більш співучою і мелодійною. Та й схильність до співу, до побутової пісні, як зауважували самі поляки, виробилося у них під впливом українців [5].

І ось завдяки радіо львівська говірка, львівська пісня зазвучали по всій Польщі, особливо, коли в ефірі з'явилася розважальна передача зі Львова “Весела львівська хвиля“. Її чекали щотижня мільйони радіослухачів. Як відзначала тогочасна критика, то була найпопулярніша розважальна програма всього Польського радіо. І коли через утиски свободи слова, незадоволення цією радіопередачею з боку позбавлених почуття гумору міністерських чиновників, жорстку її цензуру, в т.ч. і створених для неї пісеньок-куплетів, програма перестала виходити в ефір, опитування, проведені у 1938р. Бюро студій Польського радіо, підтвердили її найбільшу популярність серед слухачів [3].

А почалося все з того, що молодий юрист Генрик Вогельфонгер, щоб розвеселити весільну компанію, з гумором розповів про побачений ним фільм “Чудесна мавпа Ранго”, використовуючи при цьому львівську говірку, яка була особливо характерна для Личакова, де він мешкав від народження. Серед гостей був і його близький товариш Віктор Будзинський, автор текстів жартівливих пісеньок-куплетів, скетчів, організатор студентського театру-кабаре у Львові “Наше очко”, а з 1932р. режисер і літературний редактор Львівського радіо. Почувши монолог свого товариша, пересипаний гумором і характерною говіркою, він запропонував йому робити щось подібне в радіоефірі. Після недовгих вагань той погодився. Але незабаром обоє переконалися, що такі виступи треба робити в діалогічній формі. Так народився знаменитий дует Щепка (Казимир Вайда) і Тонька (Генрик Вгельфонгер).

Крім підготовлених на місцевому матеріалі інтермедій, в передачі

звучало багато пісень – і знаних раніше, і спеціально написаних для цієї радіопрограми. Часто їх виконувала Владислава Маєвська (Влада), яку називали “львівським соловейком”. Вона виступала у “Веселій львівській хвилі” і як чудова пародистка польських і закордонних співачок. Ось назви лише окремих львівських пісень, що звучали тоді в радіоєфірі: “На Клепарові”, “В Стрийському парку”, “На Левандівці”, “Ох, ті бали”, “Карнавал починається” та ін. Це були ліричні пісні, куплети, співанки і навіть балади. Всіх їх об’єднувала спільна риса – причетність до осіб, подій, вулиць і передмість тогочасного Львова.

Ще до створення на радіо “Веселої львівської хвилі” популярними у Львові були паркові театральні-концертні групи, які через їх невеликий склад називали “театриками”. Пісні, що народились і виконувались там, згодом зазвучали по радіо. Далеко за межами Львова і навіть Галичини знали й любили пісні та куплети Людвіга Людвіковського. То був псевдонім Людвіга Гальського, який виступав у театрику в Єзуїтському парку (тепер парк ім.І.Франка). Він вважався найвідомішим і найулюбленішим парковим артистом у Львові. Цікаво, що його син, доктор права у Львівському університеті, був одним із творців радіопрограми “Весела львівська хвиля”, диктором Львівського радіо. Він опрацював і впорядкував у збірнику кілька десятків львівських пісень, серед яких було немало і батькових.

Принадні чарівності Львова оспівував відомий тоді поет-пісняр Генрик Збєжховський (хоча був письменником й інших жанрових напрямків). Він дуже любив Львів і цю закоханість передав у словах пісень, які поширювало радіо.

А герої радіопрограми “Весела львівська хвиля” Щепко і Тонько стали й героями кінофільму “Волоцюги”, де у їхньому виконанні прозвучала пісня про Львів, що не втратила популярності донині, особливо її приспів:

Бо де ще усім нам так добре, як тут?

Тільки у Львові!

Де піснею будять й вкладають до сну?

Тільки у Львові!..

У згаданому кінофільмі Щепко й Тонько співали також пісеньку і про “найсмачніший у світі” куликівський хліб, вимовляючи саме “хліб”, а не “хлеб”, як би мало бути по-польськи. Це один із прикладів львівської говірки, в якій було немало українізмів.

Музика, зокрема львівська пісня, приваблювала слухачів і ставала ефективним засобом підвищення популярності створеної у Львові радіостанції. Розпочавши свою роботу як локальна, вона впевнено зайняла місце в загальнопольському ефірі. Цього було досягнуто найперше завдяки музично-розважальній радіопередачі “Весела львівська хвиля”. Її творці на високому професійному рівні робили все для того, щоб час, проведений біля приймачів був незабутній, а враження якнайкращі. Головним завданням при цьому було створення хорошого настрою радіослухачам на весь тиждень – отже, виконання радіо серед інших релаксаційно-розважальної функції. Цьому сприяли гумористичні діалоги надзвичайно популярних у всій Польщі львів’ян і ретельно підібрані музичні номери, а серед них – львівські міські пісні, а також спеціально написані для передачі пісні-куплети.

Список використаної літератури

1. Dzeduszycki W. Spacer po Lwowie w rytmie piosenki // Machowski S. Bernardyński mijam plac. – Wrocław, 1989. – С.5.
2. Eudziatowicz K. Kulisy radiofonij. – Warszawa, 1993. – С.262.
3. Halski C. Polskie radio Lwów. – Londyn, 1985. – С.86.
4. Machowski S. Bernardyński mijam plac. – Wrocław, 1989. – С.53.
5. Там само. – С.49.

**PECULIARITIES OF SONG'S MATERIAL PROVIDED BY
MUSICALLY ENTERTAINING PROGRAMS ON LVIV RADIO
OF PRE-WAR PERIOD**

Evgen Dmytrovsky

*Ivan Franko Lviv National University,
1 Universytetska St., Lviv 79000 Ukraine
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

The role and value of urban song on Lviv radio of pre-war period in its relaxing-entertainment function are examined.

Keywords: radio, listener, music program, urban song, ether.

**ОСОБЕННОСТИ ПЕСЕННОГО МАТЕРИАЛА МУЗЫКАЛЬНО-
РАЗВЛЕКАТЕЛЬНЫХ ПЕРЕДАЧ ЛЬВОВСКОГО РАДИО
ДОВОЕННОГО ПЕРИОДА**

Евген Дмитровський

*ул. Университетская 1, 79000, Львов, Украина
e-mail: journft@franko.lviv.ua*

Исследуется роль и значение городской песни на Львовском радио довоенного периода в выполнении им релаксационно-развлекательной функции.

Ключевые слова: радио, слушатель, музыкальная программа, городская песня, эфир.

*Стаття надіслана до редколегії 23.12.11
Прийнята до друку 10.01.12*